

## Z HISTÓRIE VÝVOJA ŠTÁTNEJ A OBECNEJ SPRÁVY V NAŠEJ OBCI

Pre výber daní, poplatkov, kontrolu a donucovanie plnenia feudálnych povinností volila vládnuca trieda aj svoje orgány moci, články a prostriedky výkonu štátnej moci a správy. Sústreďovali sa väčšinou v rukách feudálnych zemepánov, vlastníkov obcí, výberčích daní a poplatkov. V neskorších rokoch kapitalistického vývoja bola táto moc sústredená u slúžnych štátnych zástupcov a notároch. Pre evidenciu obyvateľstva to boli matričné obvody. Sídlo tohoto orgánu moci a správy obce sa v XVIII. storočí nachádzalo na mieste dnešného starého kaštieľa - radnice. Kaštieľ bol postavený na mieste bývalej starej, menšej drevenej budovy v rokoch 1810 - 1812. Bola to priestranná zemianska kúria, posledného feudálneho zemepána Farkaš - Szentiványiho. Sídlo jeho rodiny bolo v Rovňanoch.

Po buržoáznej revolúcii r. 1848 aj vymretí rodu Szentiványovcov budovu prevzala obec. Budova bola niekoľkokrát rekonštruovaná, vnútorne prestavovaná, prispôbovaná novým potrebám.

Aj po vzniku I. ČSR v nej bolo sídlo obvodného notára, matrika, notársky byt, radnica. Mnoho rokov tu bola umiestnená aj Obecná škola.

Napriek rôznym organizačným zmenám štátnej správy, od stoličného, župného usporiadania, potom cez okresy, kraje, tu bolo vždy sídlo obvodného úradu až do r. 1950. Do roku 1918 bol súčasťou „Župy Pohronskej XVIII“, od roku 1919 súčasťou Novohradskej župy. Po II. svetovej vojne, začínajúc už v SNP dochádza postupne k splynutiu štátnej a obecnej správy. Novými orgánmi výkonu moci a správy sa stávajú MNV, ONV a KNV. Po vzniku I. ČSR do Uhorštianskeho Obvodného úradu patrili obce: Uhorské, Hradište, Krná, priľahlé lazy, Rovňany, Bystrička aj Ozdín. Po roku 1960 výstavbou strediskových obcí, spojením Uhorského Rovnian, Hradišťa a Krnej tiež do zlúčeného JRD, dochádza k novej centralizácii ale aj k zefektívneniu štátnej správy. Obnovuje sa a rozširuje pôsobnosť MNV na všetky štyri obce.

Po prevratných zmenách v r. 1989 sú postupne znovu oddelené orgány štátnej moci a správy od obecnej samosprávy, završené vo voľbách v r. 1992. Vytvorený bol veľký Obvodný úrad v Poltári a znovu roztrieštená obecná samospráva aj do najmenších dedín. Viacnásobne vzrástla prebujnená a neúnosná administratíva, štátna byrokracia.

Orgány samosprávy obcí živoría, bez podstatnej pomoci štátu.

Pre zachovanie ucelenejšej histórie štátnej a obecnej správy v Uhorskom, sa dozvedáme z dostupných archívnych dokumentov, že tu pôsobili ako slúžni - notári títo občania:

1.

Jan Ponický - bol notárom od r. 1845, pracoval vo vlastnom dome/dnes Mihaľove dom/  
plných 50 rokov

2.

Pavel Mikula - slúžny v r. 1895 - 1917

3.

Jan Cibula - obvodný notár v r. 1918 - 1933

4.

Štefan Zejwald - obvodný notár v r. 1933 - 1937

5.

Ladislav Chmelík - obvodný notár v r. 1937 - 1944

6.

Pavel Gráč - obvodný notár v r. 1944 - 1945

7.

Emanuel Fiľo - obvodný notár v r. 1945 - 1950

Po roku 1950, zlúčením štátnej a obecnej správy, boli vytvorené národné výbory na čele s volenými predsedami MNV. Štátni notári a obvody boli zrušené.

Obecnú správu od vzniku obce vykonával richtár a obecné zastupiteľstvo. Za 1. Slovenského štátu to bol vládny komisár a od vypuknutia SNP predseda revolučného národného výboru. Po roku 1945 to boli MNV v čele s predsedom a tajomníkom, zvolení v obecných voľbách. Po prevratných zmenách v roku 1989, aj oddelení štátnej a obecnej správy, je na čele obecnej samosprávy volený starosta obce.

Z ťažko dostupných a obmedzených archívnych dokumentov a historických prameňov sú nám známe tieto skutočnosti:

- V rokoch 1570 za tureckej nadvlády bol richtárom obce P. Mogoň
- V roku 1696 bol richtárom obce Jan Oröm
- V roku 1720 vtedy 29 ročný, Juraj Godava
- V roku 1728 Matej Oravec
- V roku 1744 Pavel Kerestúr
- V období rokov 1750 - 1813 nie je známe, kto vykonával richtára To je celkom viac ako 63 rokov.
- V roku 1813 -1817 bol richtárom obce Ondrej Gregor
- Ďalšie obdobie od r. 1817 - 1910 tiež nie je známe, kto vykonával funkciu richtára
- V rokoch 1910 - 1918, počas obdobia I. svetovej vojny bol richtárom Juraj Jakuba Stráňavský
- V rokoch 1918 - 1922 vykonával funkciu richtára Ondrej Kudlák
- V rokoch 1922-1938 bol richtárom Jan Búzik - Čepko
- Po vzniku Slov. štátu vr. 1938 - 1941 bol vládny komisárom O. Taját
- Po r. 1941 do SNP vr. 1944 bol vládny komisárom Jan Búzik - Čepko
- V mesiacoch august - november 1944 bol tri mesiace predsedom Revolučného národného výboru Martin Števkó
- Od novembra 1944 do júla 1945 bol predsedom RNV O. Ďuriška
- Po oslobodení, od júla 1945 do októbra 1946 bol predsedom MNV Ondrej Hronec
- V novembri - decembri 1945 bol predsedom MNV Ondrej Kudlák
- Od januára 1947 do 28. 2. 1948 bol predsedom Pavel Anderle
- Od februára 1948 do februára 1950 bol predsedom MNV Bálint

To bolo obdobie završujúce proces politicko - mocenských zápasov medzi Demokratickou a Komunistickou stranou o charakter ČSR, zahajujúci proces postupných ekonomických zápasov o vybudovanie socializmu

- Od marca 1950 do mája 1957, celkom 7 rokov, bol pred-sedom MNV Ondrej Hronec
- Od júna 1957 do júna 1960, celkom 3 roky, bol predsedom MNV Ondrej Halás

- Od júla 1960 do júna 1962, celkom 2 roky, bol predsedom O. Bálint
- Od júla 1963 do novembra 1971, celkom 9 rokov bol pred-sedom MNV Jan Koša
- Od decembra 1971 do novembra 1976 vykonával funkciu predsedu Pavel Gasper /celkom 5 rokov/ Od decembra 1976 do leta 1990, celkom 14 rokov bol predsedom Jan Račko

Od leta 1990 do konca roka 1990 sa aj v našej obci završuje proces revolučných zmien po Novembrovej revolúcii 1989. Rušia sa spoločné štátne aj obecné orgány moci a správy, to je aj MNV, oddeľuje sa znovu štátna správa a vytvára sa Obecná samospráva v čele s Darinou Slobodovou z Hradišťa.

V januári 1991 bol zvolený do čela Obcejnej samosprávy ako starosta Jozef Sakala. Bol potvrdený vo funkcii aj v demokratických voľbách v júni 1992 a vo voľbách v roku 1994. Pochádza z Diviny, okres Žilina. Pracoval ako technik na JRD v Uhorskom. Svojou obetavosťou, húževnatosťou, čínorodosťou v nových, ťažkých podmienkach, úspešne koordinuje činnosť Obcejnej samosprávy k naplňovaniu volebného programu.

Veľká zodpovednosť za správu štátnych aj obecných, povinností ležala aj na bedrách ostatných pracovníkov, zvlášť; tajomníkov MNV, matrikároch aj ďalších pracovníkoch, ktorí veľmi obetavo pomáhali našim občanom riešiť ich problémy a ťažkosti.

Dôležitú úlohu zohrávali rôzne pracovné komisie, sociálne, kultúrne, školské, stavebné. Vysoké ocenenie patrí aj Zboru pre občianske záležitosti, vedenému dlhé roky manželmi Z. a P. Sabovcami.

Do povedomia našich občanov sa zapísali, napríklad p. Julius Ragan, ktorý po r. 1960 viac rokov vykonával funkciu tajomníka ONV v Rimavskej Sobote. Dlhé roky obetavo vykonávali funkcie tajomníkov MNV - Jan Habera, Jan Koša, ktorý úspešne vykonával funkcie aj na ONV v Poltári. Neskôr Pavel Čičmanec a Miroslav Habera. Veľkú dôveru občanov a ocenenie ich práce, za svedomitosť, ľudský prístup k riešeniu ich problémov a úradných záležitostí patrí Márii Matejovej, E. Cienikovej, Z. Sabovej, E. Falťanovej, Zlate Senkovej, Viere Stevkovej, Marte Košovej a aj v súčasnosti patrí Márii Godavovej